CURRENDA XVII.

Decretum S. C. Inquisitionis de probatione obitus conjugis.

BEATISSIME PATER!

Humiliter expetitur interpretatio authentica Instructionis S. Congregationis de Propaganda Fide a. 1883. De Judiciis ecclesiasticis Art. IV. De impedimento ligaminis §. 43. quoad passum:

"Quodsi de matrimonio contrahendo agatur, hoc permitti nunquam poterit, donec de morte prioris coniugis certo constiterit."

Status quaestionis. Coram tribunali ecclesiastico Curiae N. duae causae agebantur ad hunc effectum, ut vir, qui ante 30—38 annos evanuit nec de eo habetur notitia ulla, pro mortuo declaretur et ut parti derelictae fas sit II. nuptias inire. Iudex I. instantiae, processu in forma confecto, nec unum quidem testem certum de morte coniugis adduxit, nihilominus obitum ex coniecturis, indiciis, edictalibus, diuturna absentia tot annorum certo probatum iuridice praesumpsit et parti accusanti libertatem dedit ad matrimonium II. coram ecclesia contrahendum, quod iam civiliter initum erat et proles suscepta.

Iudex in appellatorio simpliciter sententiam reiecit, deducens hic esse casum de matrimonio contrahendo, ideoque nunquam permittitur convolatio ad II. nuptias nisi certo i. e. per documenta, testes de morte prioris coniugis constiterit; praesumptiones vero, indicia et aliae circumstantiae, quae respiciunt mortem prioris coniugis perpendendae sunt tantum in casu matrimonii contracti, quando de valore secundarum nuptiarum agitur. (Cfr. Instructio de Iudiciis eccles. §. 43. ad finem).

Proinde oritur fundamentale dubium, quomodo componi possit sensus litteralis passus concernentis Instructionis de Prop. Fide cum novissima Instructione S. R. U. Inquisitionis: De status Libertate ante nuptias probanda de die 20. Augusti a. 1890 ubi dicitur:

In matrimonio contrahendo, "si testes responderint, nupturientes habuisse uxorem vel maritum, sed esse mortuos...... non detur licentia, nisi prius recepto testimonio authentico a rectore hospitalis, in quo praedicti decesserunt, vel a rectore ecclesiae aut coemeterii, in quo humata fuerunt eorum cadavera. Si tamen huiusmodi testimonia haberi non possunt, non excluduntur aliae probationes, quae de iure communi possunt admitti, dummodo sint legitimae et sufficientes.... Iudex servatis servandis... poterit iudicare an sit concedenda licentia, necne.

Insuper admittit Instructio S. Congreg. Inquisitionis data Archiepiscopo N. de die VI. Februarii a. 1863 declarationem mortis coniugis, quando nullus testis haberi queat et per consequens in casu matrimonii contrahendi: Iudex ex coniecturis in facto occurrente adducto non solum potest, sed etiam debet moderare arbitrium suum.

"Verum," ait Instructio praedicta, "quandoque contingit, ut nullus testis haberi queat, tunc coniecturae, praesumptiones, indicia colligenda. Haec potissimum ex ipsis coniugibus desumenda. Inquirendum an mutua voluntate copulati, mutuoque affectu se prosecuti fuerint, bonis moribus imbuti religiose vixerint, filios, bona stabilia habeant, qui discessit au infirmae vel optimae valetudinis, an bella, seditiones, pestilentiae exstiterint"

Praefectus Cardinalis S. C. Inquisitionis in litteris ad Archiepiscopum N. die VI. Februarii 1863 scribit:

"Argumenta etiam desumi possunt ex actis a Tribunali civili confectis et deinde super illis, instituto examine, ubi nihil contrarium reperiatur ab Ecclesiastica potestate, ferri debet sententia, qua declaratur satis constare de obitu personae de cuius existentia inquiritur."

Hic innuitur quasi officium nobile ludicis sententiam ferendi ad praecavenda maiora incommoda, quia nimirum ampla tunc quaerimonii via aperiatur, si ludex coniugi postulanti sententiam declarantem obitum prioris coniugis a limine reiecerit. Tribunal ecclesiasticum accusaretur quasi obex ad civilia iura et moralia protuenda, quasi sollicitans civilia contubernia, reddens conditionem bonorum catholicorum peiorem quam malorum. Malus enim spreta ecclesiastica potestate forsan per fas et nefas promptus erit ad matrimonium, morte prioris coniugis rite ab Ecclesia adhuc non declarata, contrahendum. Bonus postulat remedium iuris, sententiam declaratoriam, ab Ecclesia, ut quietus in conscientia tandem post 30 aut plus annos ad alias nuptias possit convolare.

Debetne in tali casu omnino respui? an alio modo Verba Instructionis a. 1883 sint interpretanda?

Hinc quaeritur:

- 1. An si agatur de matrimonio contrahendo, numquam ferri debet sententia qua declaratur satis constare de obitu personae, de cuius existentia inquiritur, ex famae adminiculis, praesumptionibus, citationibus per ephemerides dioecesanas etc?
- 2. An passus "donec de morte prioris conìugis certo constet" ita intelligendus sit, ut certitudinem adstruat tantum documentum, certus nuntius, testis, exclucis praesumptionibus et aliis de iure adminiculis, iuxta arbitrium iudicis sufficientibus?
- 3. Si ad 1. affirmative, quaeritur insuper, utrum necessario duae seutentiae consentaneae, mortem coniugis declarantes a duobus tribunalibus sint extrahendae, an sufficiat una sententia, quasi supplens documentum de statu libero partis?

Feria IV. die 6. Maii 1891.

In Congregatione Generali S. Rom. et Un. Inquis. proposita suprascripta instantia praehabitoque Reverendissimorum D. D. Consiliatorum voto, Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Cardinales in rebus fidei et morum generales Inquisitores respondendum mandarunt;

- Ad 1. et 2. "De morte prioris coniugis certo constare posse etiam ex praesumptionibus, indiciis et adminiculis aliisque probationibus quae de iure communi admittuntur, dummodo legitimae sint ac sufficientes, iuxta ea, quae habentur Nr. 6. Instructionis Supremae huius Congregationis S. Officii: Ad probandum obitum alicuius coniugis".
- Ad 3. "Negative ad primam partem, affirmative ad secundam; nisi forte aliquis ex interesse habentibus appellationem interposuerit.".

Sequenti vero feria VI. die 8. dicti SSmus D. No. Leo div. prov. Pp. XIII. in audientia r. p. d. Adsessori S. O. impertita, relatam sibi Eminentissimorum Patrum Cardinalium resolutionem benigne adprobare dignatus est.

I. Mancini S. R. et U. I. Not.

De Censuris "Apostolicae Sedis".

- S. Romanae et universali Inquisitioni quoad quaedam puncta Constitutionis "Apostolicae Sedis" solutionis gratia insequentia dubia proposita sunt:
- I. Utrum scienter legentes publicationes periodicas in fasciculos ligatas, habentes auctorem haereticum et haeresim propugnantes, excommunicationem incurrant, de qua Bulla "Ap. Sedis" 12. Octob. 1869 in excom. R. Pontifici speciali modo reservatis art 2.
- II. Utrum per acta a S. Sede Apostolica profecta designentur tantum acta, quae immediate a S. Pontifice proficiscuntur, an etiam quae mediate a SS. RR. Congregationibus proveniunt?
- III. Utrum absolventes complicem in re turpi cum ignorantia crassa et supina hanc excommunicationem incurrant an non?
- IV. Utrum colligentes eleemosynas maioris pretii pro Missis, si eas celebrari faciunt in eodem loco ubi collegerunt, pro minori pretio, hanc censuram incurrant nec ne?
- V. Utrum clericus in sacris constitutus vel regularis aut monialis si praeter impedimentum voti solemnis castitatis alia habeat impedimenta e. g. affinitatis, consanguinitatis, hanc censuram incurrant, an non?
- VI. Quoad absolutionem censurarum specialiter reservatarum in articulo vel periculo mortis dubitatur: utrum infirmus si convalescit et onus non adimplet se praesentandi Superiori, in eandem excommunicationem reincidat, an non? Ad has quaestiones S. Cougr. in sessione die 13. Januarii a. 1892. habita respondit:
- Ad I. Affirmative. Ad II. Negative ad 1. partem; affirmative ad 2. Ad III. In casu, incurrere. Ad IV. Affirmative ad 1. partem; negative ad 2. Ad V. Incurrere. Ad VI. Detur Decretum 19. Augusti 1891 super Dubiis quae sequuntur: I.º An obligatio standi Mandatis Ecclesiae in sensu Bullae Apost. Sedis imposita sit sub poena reincidentiae vel non? II.º An obligatio standi mandatis Ecclesiae in sensu Bullae Apost. Sedis idem sonet ac obligatio se sistendi coram S. Pontifice vel an ab illa debeat distingui?

— Responsum: Ad I. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam. Ad II. Obligationem standi mandatis Ecclesiae importare onus sive per se sive per Confessarium ad s. Pontificem recurrendi.

Quae responsa Ssmus Dominus Noster Leo Papa XIII. in audientia die 13. Januarii a. 1892. ratihabere dignatus est. Ex cancellaria S. O. die 16. Januarii 1892.

S. Mancini S. R. et U. Inquis. Notarius.

Pro memoria et stricta observatione.

- 1) Zdarzały się wypadki wprawdzie rzadkie, że niektórzy XX. Proboszczowie w razie gdy trzeba było pisać prośbę o dyspenzę od przeszkody do zawarcia małżeństwa, zamiast się zająć tą sprawą, odsyłali petentów do Konsystorza Naszego z ustną prośbą, albo też do pierwszego lepszego pisarza pokątnego. Postępki tego rodzaju bardzo Nas bolą, i oświadczamy rządcom kościołów, 1) że jest ich obowiązkiem, nam beneficium propter officium pomagać w podobnych wypadkach swoim parafianom, że 2) tacy grzeszą przeciwko sprawiedliwości, i są do restytucyi obowiązani swoim parafianom, których na wydatki dla pisarza a bardzo często i na stemple niepotrzebne narażają, że 3) takich ustnych próśb parafian nie tylko uwzględniać nie możemy i nie będziemy, ale gdyby wypadki takie miały się powtórzyć, samych proboszczów do pełnienia obowiązków powołania swego zmuszać będziemy.
- 2) Zdarzało się że w tej lub owej parafii trzeba było czyto na rozszerzenie drogi gminnej lub powiatowej, czy na cele kolei żelaznej lub inny jaki cel publiczny odstąpić, a właściwie sprzedać kawalek gruntu plebańskiego. I znowu znależli się proboszczowie, którzy nie pomni na słowa przysięgi podczas kanonicznej swojej instytucyi wymówione "quod de bonis ad Ecclesiam meam pertinentibus sine licentia Rmi ac Illmi "Praesulis et Summi Princips nil alienare, ... bez wiedzy nawet Naszej odważyli się wchodzić w układy z kupującymi, i rzeczywiście sprzedawali jużto większe już mniejsze parcele gruntów plebańskich. Tym a na przyszłość wszystkim innym beneficyatom oświadczamy, że taka sprzedaż dóbr kościelnych bez Naszej wiedzy i aprobaty jest nieważną, i że na przyszłość podobnych kontraktów kupna i sprzedaży bez Naszej wiedzy zawartych aprobować nie będziemy i cała odpowiedzialność za podobne gruntów plebańskich oktrojowanie spadnie ze wszystkimi skutkami swymi na samych beneficyatów. Aby zaś skutków tych uniknąć, winien odtąd każdy beneficyat w danym razie udać się do Ordynaryatu Biskupiego z prośbą o pozwolenie na zawarcie kontraktu kupna i sprzedaży z kimkolwiek kupującym.
- 3) Niektórzy beneficyaci nie nauczyli się dotąd form w korespondencyach urzędowych powszechnie przyjętych i narażają Kuryę Naszą ale też i siebie samych na wiele niepotrzebnych pisanin, które i z wydatkami i ze stratą drogiego czasu są połączone. Dlatego przypominamy niniejszcm co następuje:

a) Jeżeli np. Konsystorz Biskupi poleca Urzędowi Parafialnemu, by odebranie effektów wartościowych potwierdził osobnym rewersem urzędowym, to należy ten rewers napisać tak:

REWERS

NB. Jeżeli inne effekty wartościowe np. listy zastawne galic. Towarzystwa Kredyt. ziem. się odbierają, należy wymienić czy 4% czy 4½% 2 — Ser. Nr. i wysokość kapitału. Tak samo przy obligach galic. funduszu propinacyjnego: Ser. N. i wysokość kapitału. Na rewersie trzeba umieścić Nr. Ser. protokołu nadawczego (protocollon gestionis) położyć datę i pieczęć urzędową. I tak napisany i własnoręcznie podpisany rewers należy włożyć do osobnej konkomitacyi, w której trzeba się powołać na rozporządzenie lub wezwanie (a nie na Odezwę) konsystorskie — nie wolno zaś rewersu bez konkomitacyi przysyłać Nam w kopercie.

b) Jeżeli Urząd Parafialny ma Konsystorzowi Bpiemu odpowiedzieć na tegoż wezwanie (polecenie lub rozporządzenie) ma to czynić na białym papierze, pagina fracta, i zaraz na wstępie powolać się na daty tegoż ostatniego wezwania (polecenia lub rozporządzenia konsystorskiego) w tej formie:

L.. . . (prot. gestionis)

Najprzewielebniejszy Konsystorzu
Biskupi!

Odnośnie do najszacowniejszego wezwania (rozporządzenia *a nie Odezwy* jakto niektórzy dotąd robili), z dnia . . . . 189 . . L. . . . uniżenie podpisany . . . i t. d.

Jeżeli w odpowiedzi załączają się *jakie allegata*, powinien każdy allegat być oznaczonym literami np. A, B, C, i t. d. zaś na rubrum należy wymienić liczbę allegatów np. z 5 allegatami od A—E.

Na rubrum należy w krótkich słowach umieścić treść pisma, — nie wolno zaś pisać "ut intus", "jak wewnątrz."

- c) Podania o dyspenzy od przeszkód małżeńskich winny być pisane po lacinie, bez stempla.
- d) Na kopercie należy się umieścić zaraz u góry Nr. protokołu (protocollon gestionis) a na dole "sprawa kościelna" wolne od opłaty" nie zaś "ex offo," co nie ma żadnego sensu.
- e) Pieniężne przesylki należy opłacić, nie frankowanych przyjmować nie bedziemy.
- f) Jeżeli który z beneficyatów zamyśla prosić o deficyenturę, należy najprzod przedłożyć w drodze przez dotyczący Urząd Dziekański osobny akt Rezygnacyi ze swojego probostwa z wymienieniem prawdziwych przyczyn, dla których rezygnuje. Gdy Konsystorz Biskupi rezygnacyę tę przyjął i zatwierdził, wtenczas winien petent

wystósować jednę prośbę po polsku do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u Wys. c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty deficyentury, a drugą prośbę po łacinie do Konsystorza Biskupiego o łaskawą konkomitacyę. Prośba do c. k. Namiestnictwa winna być na stemplu á 50 cent. Do tej prośby należy załączyć allegata takie: 1) metrykę chrztu i urodzenia, 2) litteras formatas na dowód otrzymanych święceń kapł., 3) wszystkie o ile możebne instrumenta applicationis, 4) instrument institutionis ad beneficium curatum, 5) świadectwo lekarskie przez c. k. fizyka powiatowego wystawione.

W podaniu do c. k. Namiestnictwa należy wymienić miejsce przyszłego zamieszkania w razie otrzymania deficyentury, a to dlatego, żeby toż c. k. Namiestnictwo wiedziało przy którym c. k. Urzędzie podatkowym ma asygnować płacę deficyentalną.

- g) Księża Dziekani przedkładając Nam podania kondekanalnych ubiegających się o probostwa opróżnione, winni każdego kandydata w osobnej konkomitacyi Nam przedstawić, nie łączyć zaś nigdy kilka podań w jednej konkomitacyi. Co do samej konkomitacyi, tej nie wolno czynić na podaniu petenta, lecz winien takową X. Dziekan według swego sumienia na osobnym umieścić przypisku.
- h) Nie wolno też różnorodnych interesów załatwiać na jednym i tym samym exhibicie, lecz każdą sprawę należy traktować osobno. I tak np. przesylając do Konsystorza Biskupiego różne składki pieniężne pobożnych parafian, nie wolno w tem samem piśmie załączać na Swiętopietrze, na restauracyę katedry, na Missye, na Bursę i t. d., lecz pieniądze na Swiętopietrze powinny być w osobnym przypisku, pieniądze na Missye w osobnym przypisku, inne znowu w innym przypisku i t. d.
- 4) Dochodziły Nas skargi, że w pewnym Dekanacie, konkurs na opróżnione probostwo przez Nas ogłoszony, wcale nie był kondekanalnym publikowanym, a w innych Dekanatach był wprawdzie publikowanym ale w ten czas gdy już wygasł. Skutkiem tego podania kandydatów, którzy się za późno zgłosili nie mogły być uwzględnione. Polecamy tedy Urzędom Dziekańskim wszelką pod tym względem ścisłość i sumienność.

Poszukuje się metryki skonu ś. p. Sydonii Komarównej, bylej prywatnej nauczycielki domowej, zmarlej przed mniej więcej 30 laty prawdopodobnie w jednej z parafii Nadwiślańskiej. Znalazca otrzyma nagrodę za trudy, byle przesłał tenakt do Konsystorza Biskupiego.

Mutationes inter Venerabilem Clerum

inde a. 6. Septembris usque ad 15 Octobris 1892.

C. r. Capitaneatus Tarnoviensis sub 9 Aug. 1892 N. 19897 communicavit Nobis, Excelsam C. r. Locumtenentiam mutasse cognomina neoordinatorum: Łabuz in "Sienie-

twicz" — Sąśko in "Stasiński" — Stolarz in "Sawiński" — Swięs in "Salewski" — et Walaszek in "Wieliński".

Dr Ioannes Turley, Par. de Porabka uszewska pane deficientium provisus, habitat Bochniae - Michael Mika ad Beneficium curatum de Porabka usz. institutus - Stephanus Gibel, Paroch. de Zalasowa, institutus ad Benef. cur. in Ryglice — Thomas Włoch ad institutum Sacerd, sublim. S. Augustini Viennae pro studiis theol. susceptus; Antonius Ptaszkowski e Wadowice ad Ropczyce translatus — Melchior Zanala e Radgoszcz ad Wadowice et Franc. Gutfiiński e Żdżarzec ad Radgoszcz - Florianus Grul e Bobowa ad Ždžarzec — Aloysius Guńkiewicz e Lisiogóra ad Kruźlowa — Ignotius Mordarski e Jurków ad Uszew — Ludovicus Mazur e Wierzchosławice ad Lisiogóra translatus et Adam Bryl ab officiis Cooperatoris eliberatus; Paulus Baczewski obtinuit licentiam residendi in Tymbark. Michael Owsianka constit: administrator in Zalasowa. — Adalbertus Scisto e Łączki ad Siedliska Bogusz, et Adalbertus Guzik e Siedliska ad Łaczki translati. — Rmus Henricus Otowski ad proprias preces a munere Decani Dabrovaensis eliberatus et Clmus Dr Iosephus Kasprzak, Curatus de Otfinów, constitutus Decanus foraneus Dabrovaensis ac Commissarius Eppalis ad causas matrim, nec non ad causas clericorum criminales et disciplinares. - Ioannes Kwiatkiewicz e Barcice ad Skrzyszów et Iacobus Bruśnicki ex Uszew ad Barcice translati.

Examen Concursuale diebus 11. 12. Octobris bono cum successu superaverunt: Albin Adolphus — Kapala Petrus — Ptaszkowski Antonius — Halak Petrus — Mleczko Joannes — Michalik Hyacinthus — Niemiec Andreas — Skopiński Matheus — Krośniński Iosephus et Łopatowski Iosephus. — Mathias Dzielski, Parochus in Gawłuszowice, pane deficientium provisus — Ioannes Górnik, constitutus administrator in Gawłuszowice et

Iosephus Piekarzewski e Baranów ad Mielec translatus.

L. 2731.

Galicyjskie Akcyjne Towarzystwo handlowe.

W związku z Naszem poleceniem Towarzystwa wyrobu szat liturgicznych w Krośnie (Kurr. IV. z 1892 l. 577) udzielamy Wiel. Duchowieństwu parafialnemu następne podanie w tejże sprawie galicyjskiego akcyjnego Towarzystwa handlowego:

Chrześciańskie szaty liturgiczne byly u nas od wieków w okolicach Żmigrodu i Krosna przedmiotem przemysłu i handlu chrześciańskiego. — Niestety z czasem handel szatami chrześciańskiemi przeszedł zupełnie w ręce niechrześciańskie i dopiero w ostatnich czasach udalo się duchowieństwu i obywatelstwu powiatu Krośnieńskiego utworzyć chrześciańskie Towarzystwo wyrobu i sprzedaży szat liturgicznych.

Towarzystwo to oddało Centralnemu Bazarowi krajowemu we Lwowie, założonemu przez Galicyjskie akcyjne Towarzystwo handlowe przy pomocy Wydziału krajowego, Banku krajowego, Banku kredytowego, J. E. Księcia Marszałka i licznych,

a najpoważniejszych obywateli w kraju - swoje wyroby do rosprzedaży.

Udajemy się tedy do Najprzewielebniejszego Konsystorza z uprzejmą prośbą o poparcie naszych usiłowań, a mianowicie o zwrócenie kurrendą uwagi Przewiele-

bnego duchowieństwa że:

w Centralnym Bazarze krajowym we Lwowie są zawsze na składzie ornaty, kapy, w ogóle wszelkie chrześciańskie szaty liturgiczne wyrobu krajowego, sporządzone rękami chrześciańskiemi po cenach jak najbardziej umiarkowanych.

Pozwalamy sobie zarazem podać do wiadomości Najprzewielebniejszego Konsystorza, że utrzymujemy na składzie sukna na habity i rewerendy wyrobu krajowego, krzyże kościelne zakopańskie; lampy, kielichy, monstrancye, w ogóle wszelkie naczynia kościelne platerowane, krajowe — i liczymy na łaskawe, a skuteczne poparcie naszych uczciwych usiłowań, skierowanych ku podniesieniu rzetelnej pracy chrześciańskiej.

Z wysokiem poważaniem

Galicyjskie Akcyjne Towarzystwo handlowe,

Zima.

N. 1892.

W sprawie Towarzystwa św. Józefa.

Łącznie z uchwałami Walnego Zgromadzenia, odbytego w dniu 16 września

1892, postanawiamy:

1) aby w każdym dekanacie z uwagi, iż w niektórych parafiach odprawiały się już kilkakrotnie rekolekcye ludowe, w innych zaś nie było ich dotąd wcale, księża kondekanalni pod przewodnictwem swego dziekana ułożyli plan, według którego po kolei mają być doprowadzone do skutku rekolekcye ludowe w tych parafiach, gdzie takowych jeszcze nie było. Ten plan przedłożą Nam XX. Dziekani w krótkim czasie.

2) Z uwagi, że powstały w bicżącym roku nowe dekanaty, inne zaś uległy częściowej zmianie pod względem terytoryalnym, znosi się dawne prefektury okręgowe Towarzystwa św. Józefa, a natomiast postanawia się, aby każdy dziekan w swoim dekanacie był zarazem w jednej osobie takim prefektem okręgowym czyli raczej dekanalnym i jako taki w myśl statutu §. 16. starał się o pozyskiwanie nowych członków zwyczajnych i wspierających, wybierał roczne datki od członków lub składki zebrane na cel Towarzystwa, odsylał takowe do Wydziału, porozumiewał się z członkami swego dekanatu co do miejsca i sposobu urządzenia rekolekcyj ludowych i t. p.

3. Księża proboszczowie, u których w parafii odbyły się rekolekcye ludowe, mają bezzwłocznie przedkładać Wydziałowi sprawozdanie ze szczegółami, mianowicie, w jakim przeciągu czasu odprawiały się wspomniane rekolekcye, kto w nich przewodniczył, jakie osiągnięto rezultaty, jaki był udział parafii, jaki nastrój ducha, ile osób przystąpiło do świętych Sakramentów, ile zapisało się do pobożnych bractw, co mogło być szczególnego, czy kto nie przeszkadzał ćwiczeniom duchownym i skąd mogły teprzeszkody pochodzić? W końcu ma być zamieszczone zestawienie rachunkowe.

Z KONSYSTORZA BISKUPIEGO

W Tarnowie, dnia 16 października 1892.

I G N A C Y Biskup. X. Stanisław Walczyński Wikaryusz generalny, kanclerz.